

Νομολογιακή εξέλιξη της προστασίας των βάσεων δεδομένων

Μαρία Κανελλοπούλου-Μπότη

Επ. Καθηγήτρια, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ο 'πρόγονος' των σύγχρονων βάσεων δεδομένων είναι η συλλογή έργων, όπως τα ανθολόγια λογοτεχνίας, τα λεξικά, οι εγκυκλοπαιδείες, οι συλλογές ποιημάτων, οι συλλογές νομοθεσίας, λευκώματα, συλλογές μπρώων πεσόντων πολέμου,¹ κ.λπ. Τέτοια έργα υπήρχαν, η αλήθεια είναι, από πολύ παλιά. Ο άνθρωπος άλλωστε είναι εκ της φύσης του συλλέκτης. Το πρώτο λεξικό, για παράδειγμα, βρίσκουμε το 1606, ένα βιβλίο με τίτλο 'Αλφαβητικός πίνακας που περιλαμβάνει και διδάσκει την ορθή γραφή και κατανόηση ασυνήθιστων αγγλικών λέξεων' και γράφτηκε από έναν δάσκαλο και ιερέα ενός χωριού στην Αγγλία². Το 1847 εκδικάσθηκε στις ΗΠΑ αγωγή λόγω παραβίασης δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας σε λεξικό ειδικά για λουλούδια, διανθισμένο με ποιήματα, αντίστοιχα με τα λουλούδια που αναφέρονται και με ειδικές οδηγίες της βοτανικής³.

Τα έργα αυτά είναι συχνά φανερό ότι απαιτούσαν κόπο, αυτό που στην αγγλοσαξονική νομική ορολογία αποκαλείται 'ιδρώτας του προσώπου'. Συχνά επίσης η συλλογή απαιτεί δημιουργικές επιλογές διευθέτησης και τακτοποίησης υλικού, υλικό το οποίο δεν προστατευόταν από μόνο του με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας (όπως μια συλλογή νομοθεσίας)-έργα που αποκαλούνται από μερικούς 'χρηστικά' (utilitarian works⁴) ή απλά, πληροφοριακά προϊόντα. Η εκτίμηση του ξένου ιδρώ-

1. *Hanson v. Jaccard Jewelry Co.*, 32 F. 202; 1887 US App. Lexis 2739 (υπόθεση αντιγραφής χωρίς άδεια τμήματος ενός δημοσιευμένου καταλόγου με τίτλο '1861-1865, Μάχες για την Ομοσπονδία και Ομοσπονδιακές Δυνάμεις μαζί με μπρώω πεσόντων' και ένταξής του στον Οδηγό Jackard's Guide to the City of Saint Louis'.

2. Με όνομα Roberty Cawdrey, το οποίο ο ίδιος παρέλειψε να αναφέρει στη σελίδα τίτλου του λεξικού του, βλ *Gleick J.*, *The Information-A History, a Theory, a Flood*, (Η πληροφορία-Η ιστορία, η θεωρία, ο χείμαρρος, εκδόσεις Τραυλός, μετάφραση Γιώργου Κυριακόπουλου, επιστημονική επιμέλεια Θεοφάνη Γραμμένου, 2011, σελ. 79επ. Γενικά για την ιστορία του βιβλίου βλ. *Barbier F.*, *Ιστορία του βιβλίου*, Μεταίχιμο, μετάφραση Μαρίας Παπαηλιάδη, 2001.

3. *Webb v. Powers et al.*, 29F. Cas. 511; 1847 US App. Lexis 595; 10 Law Rep. 12.

4. *Scassa T.*, *Originality and Utilitarian Works: The Uneasy Relationship between Copyright Law and Unfair Competition*, 2003-2004, 1 UOLTJ 51επ.

τα του προσώπου συνοδεύταν στις δικαστικές αποφάσεις με αναφορές και στα έξοδα στα οποία προέβη ο συλλέκτης, στην ικανότητά του (skill) και την εργασία του (labor)⁵. Φαινόταν άδικο μετά από κόπο, έξοδα και επίδειξη ικανότητας στη δημιουργία της εκάστοτε συλλογής, κάποιος τρίτος, άκοπα και ανέξοδα συνθήως, να αντιγράφει και να εκμεταλλεύεται αυτή την έτοιμη ξένη συλλογή.

5. Βλ. Ενδεικτικά για την ξένη βιβλιογραφία *Davison M.*, *The legal protection of databases*, CUP, 2003. Για την ελληνική βιβλιογραφία βλ. *Συνοδινού Τ.Ε.*, *Η νομική προστασία των βάσεων δεδομένων*, Σάκκουλας 2004 και *Κανελλοπούλου-Μπότη Μ.*, *Νομική προστασία βάσεων δεδομένων*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2004. Βλ. επίσης *Καλλινίκου Δ.*, *Πνευματική Ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα*, 2008, Σάκκουλας, σελ. Από την ελληνική αρθρογραφία βλ. *Κανελλοπούλου-Μπότη Μ.*, *Το ειδικής φύσης δικαίωμα του κατασκευαστή βάσης δεδομένων: ενσωμάτωση, ερμηνεία και αξιολόγηση της Οδηγίας 96/9/ΕΟΚ*, *ΔιΜΜΕ* 2006, 3, 338επ., *Συνοδινού Τ.Ε.*, *Νομική προστασία βάσεων δεδομένων από το δικαίωμα sui generis εκ νέου επιβεβαίωση του ιδιοκτησιακού χαρακτήρα του δικαιώματος από το ΔΕΚ με την απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008* *ΔιΜΜΕ* 2009, 36, *Κουμάντος Γ.*, *Βάσεις δεδομένων και κοινοτικές Οδηγίες*, ΝοΒ 50, 2002, 33, *Μαρίνος Μ.Θ.*, *Νομική προστασία βάσεων δεδομένων-το ιδιαίτερο (sui generis) δικαίωμα της Οδηγίας 96/9ΕΟΚ*, *ΔΕΕ* 1997, 2, 198, *Μαρίνος Μ. Θ.*, *Παραχώρηση χρήσης βάσεων δεδομένων-η πληροφορία ως αντικείμενο συναλλαγής*, *ΕΕΜΠΔ* 1998, 16, *Μαρίνος Μ. Θ.*, *Προβλήματα πνευματικής ιδιοκτησίας από την εκμετάλλευση έργων λόγου σε ψηφιακές βάσεις δεδομένων*, *ΕλλΔ/νπ* 37, 1996, 1222, *Συνοδινού Τ.Ε.*, *Η εφημερίδα ως βάση δεδομένων*, στο συλλογικό έργο *Ε. Σταματούδη* (επιμ.), *«Δημοσιογράφοι και εκδότες ΜΜΕ: Ζητήματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας»* 2009, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ. 161-180 *Σκινάς Ι.*, *Η βάση δεδομένων ως αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας*, *ΕλλΔ/νπ* 37, 1996, 1216. Βλ. Επίσης *Ιγγλεζάκης Ι.*, *Δίκαιο της Πληροφορικής*, 2006-β! εκδ. 2013, Σάκκουλας, *Ιγγλεζάκης Ι.*, *Η εξουσία απαγόρευσης της εξαγωγής του συνόλου ή ουσιώδους μέρους των περιεχομένων της βάσης δεδομένων με αφορμή την απόφαση ΔΕΚ της 09.10.2008*, *ΕπισκεΔ Δ* 2008, 1-15, *Συνοδινού Τ.Ε.*, *Βάσεις δεδομένων και βιβλιοθήκες*, *Hellenic Review of European Law*, January-March 2006, σσ. 143-168 *Συνοδινού Τ.Ε.*, *Οι βάσεις δεδομένων απέναντι στο απόγειο του διαδικτύου*, *ΧρΙΔ Ζ/2007*, σελ. 667 - 672 *Συνοδινού Τ.Ε.*, *Ερμηνεία άρθρου 45Α του Ν 2121/1993 περί πνευματικής ιδιοκτησίας, συγγενικών δικαιωμάτων και πολιτιστικών θεμάτων*, στο συλλογικό έργο *Κοτσίρη Α./Σταματούδη Ε.*, *Νόμος για την πνευματική ιδιοκτησία*, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν 2121/1993, *Αρθρογραφία-Βιβλιογραφία-Νομολογία*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2009, σελ. 731-810, *Συνοδινού Τ.Ε.*, *Νέα δεδομένα για τις βάσεις δεδομένων*, 2005, *ΔιΜΜΕ*, Ιανουάριος-Μάρτιος 2005, τεύχος 5, σσ. 63-74, *Synodinou T./Jougleux Ph.*, *Le regime juridique des bases de donnees a la recherche d'un emploi*, *legalis.net*, septembre 2001, n° 3, p. 85 - 93, *Droit d'auteur et droit du producteur d' une base de donnees, retour sur « l'arret malgache »*, *Expertises des systemes d'information*, n° 298, decembre 2005, p. 422 - 427, *Κανελλοπούλου-Μπότη Μ.*, *Χρήση βάσεων δεδομένων σε βιβλιοθήκες και αρχεία*, // // // // //, *Κανελλοπούλου-Μπότη Μ.*, *Σχόλιο στην απόφαση ΠΠρΑθ 6544/2006*, *ΔιΜΜΕ.....*, *Ιγγλεζάκης Ι.*, *Το δικαίωμα στη βάση δεδομένων. Στο μεταίχμιο της πνευματικής και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Με αφορμή την ΠΠρΑθ 6544/2006*, *ΕπισκεΔ* 2007, σελ. 375 επ., *Ιγγλεζάκης Ι.*, *Η εξουσία απαγόρευσης της εξαγωγής του συνόλου ή ουσιώδους μέρους των περιεχομένων της βάσης δεδομένων (Με αφορμή την απόφαση ΔΕΚ της 09.10.2008)*. *Δημοσιεύθηκε στην ΕπισκεΔ* 2008, σελ. 991-1005.

Με βάση αυτό το σκεπτικό, που φανερά σχετίζεται με τη θεωρία του αθέμιτου ανταγωνισμού, τα αμερικανικά Δικαστήρια κατά τα τέλη του δεκάτου ενάτου αιώνα, στις πρώτες δικαστικές υποθέσεις που αφορούσαν συλλογές, ξεκίνησαν να αρθρώνουν παρόλα αυτά μια θεωρία πνευματικής ιδιοκτησίας (όχι αθέμιτου ανταγωνισμού) για την προστασία συλλογών τέτοιου είδους. Πρακτικά, ενέταξαν τις συλλογές αυτές στην έννοια του 'writings' του Αμερικανικού Συντάγματος, (ενώ σταθερή ήταν η απαίτηση για πρωτοτυπία σε αυτή την περίπτωση⁶), και με μία σειρά αποφάσεων το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ, ανάμεσα στις 1879 και 1903, έκριναν ότι συλλογές οι οποίες ήταν αποτέλεσμα πνευματικής εργασίας (intellectual labor⁷), αποτέλεσμα του πνεύματος ή του genius⁸ ή πρωτότυπες πνευματικές συλλήψεις του δημιουργού⁹. Η προσέγγιση αυτή παρέμεινε σε ισχύ μαζί με τη θεωρία του ιδρώτα του προσώπου για την προστασία συλλογών, χωρίς η μια θέση να αποκλείει την άλλη, αντίθετα συχνά συσχέονταν όταν για παράδειγμα τα Δικαστήρια έκαναν λόγο και για κόπο, αλλά και για ικανότητα του δημιουργού¹⁰. Η ουσία ήταν ότι το Δικαστήριο παρείχε προστασία στη συλλογή, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο ή και με τους δύο μαζί.

Το 1991, το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ διευκρίνισε τελειωτικά το ζήτημα των συλλογών, και συγχρόνων βάσεων δεδομένων για τις ΗΠΑ, με την υπόθεση *Feist*¹¹. Το Δικαστήριο σε μια υπόθεση αντιγραφής τηλεφώνων από τηλεφωνικό κατάλογο χωρίς άδεια του εκδότη του έκρινε ότι ένας τηλεφωνικός κατάλογος δεν αποτελεί πρωτότυπο έργο κατά την έννοια του άρθρου 8 του Αμερικανικού Συντάγματος, ενώ το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύει την πρωτοτυπία κι όχι την προσπάθεια ('copyright protects originality, not effort'). Συλλογές οι οποίες δεν παρουσιάζουν πρωτοτυπία δεν μπορούν να προστατευθούν με copyright, ενώ άλλες νομικές βάσεις, όπως αθέμιτο ανταγωνισμός ασφαλώς δεν αποκλείονται. Η αμερικανική βιομηχανία βάσεων δεδομένων έκτοτε προέβη σε πολλές προσπάθειες να εκδοθεί ένας νόμος ειδικά για την προστασία συλλογών πλη-

6. *In re The Trademark Cases*, 100 U.S. 82, 94 (1879).

7. *In re The Trademark Cases*, 100 U.S. at 94.

8. *American Tobacco Co. v. Werckmeister*, 207 U.S. 284, 291 (1907).

9. *Burrow-Giles Lithographic Co. v. Sarony*, 111 U.S. 53 (1884), στο 52.

10. *Hanson v. Jaccard Jewelry Co.*, 32 F. 202, 203 (C.C.E.D. Mo. 1887).

11. *Feist Publications, Inc. v. Rural Tel. Serv. Co.*, 499 U.S. 340 (1991).

ροφοριών (collections of information antipiracy acts κλπ), χωρίς όμως αυτές οι προσπάθειες να τελεσφορήσουν μέχρι σήμερα¹²¹³.

Στην Ευρώπη, η Συνθήκη της Βέρνης προστάτευσε τις συλλογές από το 1948. Η διάταξη προβλέπει την προστασία συλλογών λογοτεχνικών ή καλλιτεχνικών έργων όπως οι εγκυκλοπαίδειες και οι ανθολογίες οι οποίες, λόγω της επιλογής και διευθέτησης του υλικού του, συνιστούν πνευματικές δημιουργίες¹⁴. Ίδια συλλογιστική ακολούθησε και η Διεθνής Συνθήκη του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας TRIPs, όπου ρητά προβλέπεται η προστασία συμπιλήσεων δεδομένων ή άλλων υλικών, είτε σε μορφή αναγνώσιμη από μηχανή είτε όχι, οι οποίες λόγω της επιλογής ή της διευθέτησης του υλικού τους συνιστούν πνευματικές δημιουργίες'. Απαιτείται λοιπόν, και κατά τις δυο αυτές Διεθνείς Συνθήκες, η μια παλιά και η άλλη σύγχρονη, η πρωτοτυπία στην επιλογή και/ή διευθέτηση του υλικού μιας συλλογής, μιας βάσης δεδομένων, ώστε να προστατεύεται με το (κλασικό) δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας όλο μαζί το έργο αυτό, κι όχι βέβαια ξεχωριστά κάθε συμπεριλαμβανόμενο σε αυτήν έργο, δεδομένο κ.λπ.

Η προστασία των βάσεων δεδομένων έλαβε τελείως διαφορετική μορφή με την Οδηγία 96/9/ΕΟΚ, μια Οδηγία ειδικά για την προστασία των βάσεων δεδομένων (οι οποίες δεν αναφέρονται βέβαια πλέον ως συλλογές). Η Οδηγία αυτή είναι η δεύτερη σε σειρά των Οδηγιών της Ένωσης η οποία αφορά την προστασία (και) με πνευματική ιδιοκτησία μιας ειδικής κατηγορίας έργων. Είχε προηγηθεί η Οδηγία 91/250/ΕΟΚ για τη νομική προστασία προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολο-

12. Αναλυτικά βλ. Κανελλοπούλου-Μπότη Μ., Νομική Προστασία Βάσεων Δεδομένων, Νομική Βιβλιοθήκη, 2004, σελ. 152-175. Το πρώτο νομοσχέδιο ήταν το 'HR3531 Database Investment and Intellectual Property Antipiracy Bill 1997', ακολούθησαν τα HR 2652 Collection of Information Antipiracy Act 1997, HR354 Collections of Antipiracy Bill 1999, με 'αντίθετό του' το HR 3871 Consumer and Investor Access to Information Act 1999, HR 3261, Database and Collections of Information Misappropriation Act 1999, με αντίθετο σε αυτό το HR3871 The Consumer and Investor Access to Information Act 2004. Οι αντιδράσεις στις ΗΠΑ στην Οδηγία για την προστασία βάσεων δεδομένων 96/9/ΕΟΚ, με την έννοια της προσπάθειας να νομοθετηθεί αντίστοιχη προστασία και στις ΗΠΑ δεν κατέληξαν σε αποτελέσματα, χωρίς η έλλειψη αυτή να αντικατοπτρίζεται πάντως στα δεδομένα της αγοράς.

13. Βλ. για την προστασία βάσεων δεδομένων/συλλογών από την υπόθεση *Feist* και μετά *Ginsburg J., No Sweat? Copyright and Other Protection of Works of Information After Feist v. Rural Telephone*, 92 Colum. L. Rev. 338, 370 (1992).

14. Διεθνής Συνθήκη της Βέρνης για την προστασία λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, αναθεώρηση του Παρισιού, αρ. 2(5), 1^η Μαΐου 1989. Η αναθεώρηση της Συνθήκης του 1908 προέβλεπε την προστασία 'συλλογών διαφορετικών έργων' (άρ. 2(2)). Για τη Διεθνή Συνθήκη της Βέρνης βλ. Καλλινίκου Δ., Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα, 2008, Σάκκουλας.

γιστών, μια Οδηγία που άργησε να εκδοθεί και πέρασε μέσα από πολλές διαδικασίες και πολλές διαφωνίες μεταξύ των κρατών – μελών, ειδικά ως προς τη ζήτηση της εξαίρεσης της αντίθετης μεταγλώττισης των προγραμμάτων. Η εμπειρία, πάντως, ήδη υπήρχε για την Ευρωπαϊκή Ένωση, για μια νέα ρύθμιση ενός είδους έργων. Η έναρξη των συζητήσεων, πάντως, είχε βασισθεί όχι στην πνευματική ιδιοκτησία αλλά σε ένα μοντέλο αποφυγής αθέμιτου ανταγωνισμού. Η κατάληξη υπήρχε διαμετρικά αντίθετη: η προστασία (και) μη πρωτότυπων βάσεων δεδομένων (το αντίστοιχο ενός τηλεφωνικού καταλόγου που απερρίφθη από το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ ως έργο δεκτικό copyright) με ένα ειδικής φύσης δικαίωμα (*sui generis*), διάρκειας δεκαπέντε ετών από την κατασκευή της βάσης, με δυνατότητα ανέυνης επέκτασης της προστασίας σε όλο το διάστημα κατά το οποίο η βάση ενημερώνεται, εμπλουτίζεται, με τη συνεχή καταβολή επένδυσης κλπ. Το μόνο κριτήριο για τη χορήγηση της προστασίας αυτής είναι αυτή η ουσιώδης (ποσοτική ή ποιοτική) επένδυση στην κατασκευή της, ενώ ο κάτοχος του δικαιώματος σωστά δεν αναφέρεται πια ως δημιουργός ενός έργου, αλλά απλά και ξεκάθαρα, ως κατασκευαστής μιας βάσης δεδομένων. Οι εξαιρέσεις ή περιορισμοί που συνήθως αφορούσαν κάθε τρίτο πρόσωπο εκτός του δημιουργού του έργου, επιτρέποντας την πρόσβαση, αντιγραφή κ.λπ. υπό προϋποθέσεις, τώρα αφορούν αποκλειστικά και μόνο έναν ήδη νόμιμο, με κάποιο τρόπο (π.χ. συνδρομητή) χρήστη της βάσης, ένα πρότυπο όχι μόνο εντυπωσιακά νέο σε σχέση με την προστασία του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ήδη από το 1709¹⁵, αλλά ταυτόχρονα, ήδη προσφάτως γνωστό από την Οδηγία για τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών¹⁶. Αυτά τα δύο είδη, λογισμικό και βάσεις δεδομένων, για τα οποία η πρωτοτυπία ως κριτήριο προστασίας έχει υποστεί σοβαρές νομοθετικές ρωγμές σε σχέση με κάθε άλλο έργο του πνεύματος, αποκολλώνται από τα λοιπά αντικείμενα του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας (εκτός ίσως από τις φωτογραφίες, για τις οποίες το κριτήριο επίσης περιορίζεται στο να προέρχεται η φωτογραφία από τον επίδοξο δικαιούχο φωτογράφο, όπως το λογισμικό), και αποτελούν πλέον ίσως το κέντρο της αγοράς περιεχομένου και συνεπώς, το κέντρο του ενδιαφέροντος για πολλούς και διαφορετικούς stakeholders.

Ο Καθηγητής Γιώργος Κουμάντος σχολιάζοντας την Οδηγία αυτή στο Νομικό Βήμα το 2002¹⁷ δεν μέτρησε (όπως συνήθως) τα λόγια του. Έγραψε σχετικά ότι στην

15. Έτος έκδοσης του Νόμου της Βασίλισσας Άννας, του πρώτου νόμου για την πνευματική ιδιοκτησία στην Αγγλία, βλ.

16. Αναλυτικά βλ., Κανελλοπούλου-Μπότη Μ. Νομική προστασία βάσεων δεδομένων σελ....., Συνοδινού Τ.Ε., Πνευματική ιδιοκτησία και νέες τεχνολογίες, σελ....Νομική Βιβλιοθήκη,

17. Κουμάντος Γ., Βάσεις δεδομένων και κοινοτικές Οδηγίες, ΝοΒ 2002, 50.

πνευματική ιδιοκτησία, όταν βγάζεις την πρωτοτυπία από την πόρτα, αυτή θα μπει από το παράθυρο. Και όντως, η ιστορία της εφαρμογής της Οδηγίας αυτής και η ευρωπαϊκή νομολογία που είναι το αποτέλεσμα της, μας δείχνουν με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο πόσο δίκιο είχε ο Καθηγητής όταν ασκούσε την κριτική του¹⁸.

Αλλά από τη νομολογία, που είναι και το θέμα της μικρής αυτής μελέτης, ποιες βάσεις δεδομένων κρίθηκαν άξιες προστασίας και με ποιες προϋποθέσεις, από την έκδοση της Οδηγίας και μετά; Προσέθεσε κάτι σημαντικό από την πλευρά της νομικής προστασίας το ειδικής φύσης δικαίωμα στις ευρωπαϊκές χώρες; Γιατί από την πλευρά της επιδιωκόμενης (τουλάχιστο κατά τις αιτιολογικές σκέψεις της Οδηγίας και το συναφές υλικό) αύξησης της παραγωγής των ευρωπαϊκών βάσεων δεδομένων έναντι των αμερικανικών, με επίκεντρο το νέο δικαίωμα αυτό, το οποίο θα εξασφάλιζε τους κατασκευαστές από την αντιγραφή και την πειρατεία, δεν φαίνεται να είχε η Οδηγία επιτυχία. Αντίθετα, κατά την αξιολόγησή της από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση έξι χρόνια μετά την έκδοση της Οδηγίας, το 'άνοιγμα' μεταξύ των βάσεων δεδομένων των κρατών μελών και των ΗΠΑ έγινε (μετά από μια αρχική μείωση που διήρκεσε πολύ λίγο) βαθύτερο: ακόμη περισσότερες βάσεις δεδομένων κατασκευάζονταν, ως πληροφοριακά προϊόντα, και πωλούνταν με αμερικανική προέλευση μετά την καθιέρωση στην Ευρώπη του δικαιώματος ειδικής φύσης, σε σχέση με τις ευρωπαϊκές, παρά πριν την υιοθέτησή του!

Νομολογία για την προστασία βάσεων δεδομένων υπάρχει ήδη από την αρχή της εφαρμογής του ειδικής φύσης δικαιώματος (ενώ η Οδηγία ορίζει και προστασία πρωτότυπων βάσεων δεδομένων με το κλασικό δικαίωμα δημιουργού, στην πραγματικότητα η νομολογία απασχολήθηκε σχεδόν αποκλειστικά με την προστασία του ειδικής φύσης δικαιώματος). Μόνο που πολύ συχνά, η νομολογία αυτή αφορούσε όχι τις βάσεις δεδομένων εκείνες για τις οποίες θεσπίστηκε η Οδηγία, όπως για παράδειγμα μια ακριβή και ενημερωμένη βάση νομικών ή ιατρικών δεδομένων, αλλά άλλου είδους 'βάσεις', που εμφανίστηκαν αιφνίδια ως τέτοιες: μια συλ-

18. Ο Κομάντος κατέληξε στο άρθρο του ότι με το ειδικής φύσης δικαίωμα του κατασκευαστή τελικά παρέχεται μεγαλύτερη προστασία στις βάσεις δεδομένων από εκείνη που θα τους έδινε ένα 'αμιγές' δικαίωμα δημιουργού, ό.π., σ. 506. Παρόμοιες παρατηρήσεις προέκυψαν και από πολλούς θεωρητικούς όπως ο Hugenholtz, ('...πρόσφατες δικαστικές αποφάσεις στην Ευρώπη αποδεικνύουν ότι η Οδηγία έχει προκαλέσει βλάβη στο δημόσιο κτήμα, έχει υπερπροστατεύσει 'συνθετική' αξία αμφοβηπιτόσιμη και έχει θέσει καινούργια εμπόδια στη συλλογή δεδομένων...', Maurer S., Hugenholtz B. & Onsrud H., Europe's Database Experiment, Science, 294 (2001) σ. 789, διαθέσιμο στο <http://www.ivir.nl/publications/hughenholtz/maurer.pdf>, και οι Samuelson & Reichman, (Reichman J. & Samuelson P., Intellectual Property Rights in Data?, 50 *Vanderbilt Law Review* 52-166 (1997), διαθέσιμο στο: http://scholarship.law.duke.edu/faculty_scholarship/455) και πολλοί άλλοι.

λογή ιστοσελίδων για παροχή βοήθειας σε νέες μπίρες (*Kidnet v Babynet*¹⁹), διαδικτυακές εφημερίδες, κατάλογοι με τηλεφωνα²⁰, προγράμματα τηλεόρασης, μια συλλογή 1.600 ηλεκτρονικών διευθύνσεων εργαζομένων σε μια εταιρεία²¹, έναν κατάλογο μουσικών 'hits'²², μια διαδικτυακή συλλογή ηλεκτρονικών και ταχυδρομικών διευθύνσεων επαγγελματικών μεταφραστών και διερμηνέων²³ και άλλες ανάλογες περιπτώσεις.

Η επιδιωκόμενη αυτή προστασία άλλων 'βάσεων' από εκείνες που κανείς θα θεωρούσε όντως προστατευόμενες βάσεις με το ειδικής φύσης δικαίωμα, λόγω των σκέψεων της Οδηγίας άλλωστε, οδήγησε στη διαμόρφωση μιας πολύ ενδιαφέρουσας θεωρίας, της θεωρίας του *spin-off* για τις βάσεις δεδομένων, μιας θεωρίας που εκκίνησε να αναπτύσσεται από τα Ολλανδικά δικαστήρια²⁴. Σύμφωνα με αυτή, η Οδηγία και το ειδικής φύσης δικαίωμα δεν έχουν εφαρμογή στις περιπτώσεις που οι 'βάσεις' αποτελούν ένα αποτέλεσμα με άλλον σκοπό, κι όχι με σκοπό όντως να παραχθεί μια πληροφοριακή βάση δεδομένων με εμπορικό συνήθως σκοπό (είναι δηλαδή απλά ένα παρα-προϊόν, ένα 'spin-off', μέσα σε μια διαδικασία που εξυπηρετεί άλλους σκοπούς). Έτσι, για παράδειγμα, όσο κι εάν μια εταιρεία έχει επενδύσει στην κατασκευή ενός ακριβού συστήματος παροχής ηλεκτρονικής επικοινωνίας σε χιλιάδες εργαζόμενους της, το αποτέλεσμα (οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις όλων αυτών) δεν είναι μια βάση δεδομένων που προέκυψε ως βάση για παροχή πληροφορίας κ.λπ., αλλά μια συλλογή που κατασκευάστηκε με σκοπό την επικοινωνία και την ευχερέστερη λειτουργία της επιχείρησης. Θα έλεγε κανείς ότι εδώ έχουμε τη διαφορά που αναγνώριζε αργότερα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο μεταξύ της βάσης που περιέχει δεδομένα που ήδη υπήρχαν και συλλέχθηκαν με ουσιώδη

19.

20. Ενδεικτικά βλ. *France Telecom v. MA Editions*, Paris, 6/99 (Γαλλία), *KPN v.XSQ*, Netherlands, 4/97 (Ολλανδία); *Tele-Info-CD*, German, 5/99 (Γερμανία), βλ. *Hugenholtz B.*, 'Program Schedules, Event Data and Telephone Subscriber Listings under the Database Directive. The 'Spin-Off' Doctrine in the Netherlands and elsewhere in Europe', εργασία που παρουσιάστηκε στο *Eleventh Annual Conference on International IP Law & Policy*, Fordham University School of Law, Νέα Υόρκη, 14-25 Απριλίου 2003, διαθέσιμη στο www.ivir.nl.

21. *La societe Sonacorta v. le Syndicat Sud Sonacorta*, Πρωτοδικείο του Παρισιού, 25 Απριλίου 2003, διαθέσιμη στο http://www.legalis.net/cgi-iddn/french/affiche-jnet.cgi?droite=decisions/bases_donnees/jug_tgi_paris_250403.htm.

22. *Hit Bilanz*, Federal Supreme Court (Bundesgerichtshof), 21 July 2005. Ίδια η *Oberlandesgericht (Court of Appeal) München*, 10 Οκτωβρίου 2002, 29 U 4008/02.

23. *E-mailadressdatenbank*, Landgericht (District Court), 23 Απριλίου 2003, 12 O 157/02 ZUM, 2/2004, 147-148.

24. Maurer S., Hugenholtz B. & Onsrud H., ό.π.

επένδυση του κατασκευαστή (τηλεφωνικός κατάλογος, χάρτης, βάση νομικών δεδομένων όπως δικαστικές αποφάσεις/νόμοι κ.λπ.) ή μεταξύ δεδομένων που δημιουργήθηκαν από τον ίδιο τον καταχρηστικά εννοούμενο, (όπως επί της ουσίας κρίθηκε τελικά από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο) ‘κατασκευαστή’, όπως το επίσιο πρόγραμμα αγώνων ποδοσφαίρου ή των ιππικών αγώνων στην Αγγλία (τα αποκαλούμενα²⁵ επιτυχώς και συνθετικά δεδομένα, ‘synthetic data’-αυτές οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις των εργαζομένων είναι τέτοια, συνθετικά –όχι αυθεντικά-λοιπόν, δεδομένα).

Η νομολογία υπήρξε στην αρχή επιφυλακτική έναντι της θεωρίας της βάσης ως παρα-προϊόν, ως ‘spin-off’, ως τυχαίας παραγωγής μιας βάσης²⁶. Οι δικαστές δήλωσαν, σε μερικές περιπτώσεις, ότι τέτοια ερμηνεία δεν φαίνεται να στηρίζεται στην Οδηγία που όποια φιλοσοφία κι εάν τη διατρέχει, δεν φαίνεται να προβαίνει κάπου ρητά σε τέτοιο διαχωρισμό για τις βάσεις δεδομένων²⁷. Παρόλα αυτά, την υπόθεση έκλεισε οριστικά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο το 2004, σε μια από τις σπάνιες περιπτώσεις που διαφώνησε κάθετα με την Γνώμη (εισήγηση) της Δικαστού Stix Hackl²⁸ (η οποία αναλυτικά απέρριψε τη θεωρία του παρα-προϊόντος) στις υποθέσεις *Fixtures Marketing Ltd. v. Oy Veikkaus AB*²⁹, *Fixtures Marketing Ltd. v.*

25. ‘...Σε αντίθεση με τα δεδομένα πυρηνικής φυσικής, για παράδειγμα, ή τα δεδομένα του ανθρώπινου γονιδιώματος, οι επίδοξοι ανταγωνιστές δεν μπορούν να αποκτήσουν τα δεδομένα με ανεξάρτητη δική τους έρευνα. Η αντιγραφή του τηλεφωνικού καταλόγου είναι η μόνη τους επιλογή. Αποκαλούμε αυτά τα δεδομένα συνθετικά, και η έλλειψη κάθε επιλογής ανεξάρτητης κτήσης τους έχει σοβαρές συνέπειες...’, *Maurer S., Hugenholtz B. & Onsrud S.*, ό.π.

26. Βλ. για παράδειγμα την απόφαση *NVM v. De Telegraf*, Ανώτατο Δικαστήριο της Χάγης, 22.3.2001, *KPN v. XSO* του Προέδρου του Πρωτοδικείου της Χάγης, 14.2.2000, αναλυτικά *Κανελλοπούλου-Μπόμη Μ.*, Νομική προστασία βάσεων δεδομένων, Νομική Βιβλιοθήκη 2004, σελ. 117-118.

27. Βλ. επίσης σχετικά *Derclaye E.*, Database “Sui Generis” Right: Should we Adopt the Spin-off Theory, 2004 EIPR 402.

28. Αναλυτικά για τη Γνωμοδότηση της Εισηγήτριας Stix Hackl βλ. Opinion of the Advocate General Stix-Hackl in Cases C-46/02, C-338/02 and C-444, *Fixtures Marketing Ltd v. Oy Veikkaus AB, Fixtures Marketing Ltd. v. Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου, Fixtures Marketing Ltd. v. Svenska Spel*, και *British Horseracing Board v. William Hill Organization*, διαθέσιμη στο www.curia.eu.int.

29. *Vantaan Karajaoikeus (District Court, Vantaa)*, 1.2.2002, Case C-46/02, 2002/C 109/46. OJ 4.5.2002.

Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου³⁰, *Fixtures Marketing Ltd. V. Svenska Spel*, και *British Horseracing Board v. William Hill Organization*³¹.

Η θεωρία του παρα-προϊόντος ουσιαστικά έγινε δεκτή από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (χωρίς να αναφέρεται σε αυτήν με αυτές τις λέξεις) μέσω της ερμηνείας της λέξης 'obtain' της Οδηγίας, 'αποκτώ' δεδομένα. Έκρινε ότι, όταν ο ευρωπαίος νομοθέτης αποφάσισε να χορηγήσει το ειδικής φύσης δικαίωμα σε κατασκευαστή βάσης δεδομένων, εννοούσε την προστασία μιας βάσης που περιέχει δεδομένα που *αποκτήθηκαν* από τον ίδιο, με καταβολή επένδυσης- όχι δεδομένα που *δημιουργήθηκαν* από τον ίδιο τον επίδοξο και ενάγοντα 'κατασκευαστή' (διαφοροποίησε τις έννοιες 'create data'-'obtain data'). Με αυτόν τον τρόπο πραγματικά, παρέμειναν εντός προστασίας με το ειδικής φύσης δικαίωμα εκείνες οι 'αληθινές' βάσεις δεδομένων τις οποίες όντως είχε στον μυαλό του ο ευρωπαίος νομοθέτης για την έκδοση της Οδηγίας. Το αποτέλεσμα αυτό σήμαινε ότι δεν είχε σημασία εάν πραγματικά υπήρξε καταβολή ουσιαστικής επένδυσης στη δημιουργία μιας βάσης όπως η βάση του British Horseracing Board (δεν υπήρξε αμφιβολία ότι η βάση αυτή απαιτούσε και σημαντική καταβολή επένδυσης και συνεχή ενημέρωση κ.λπ³².), σημασία είχε εάν η καταβολή αυτή αφορούσε δεδομένα που ήδη υπήρχαν (θετικό για προστασία με το ειδικής φύσης δικαίωμα) ή δημιουργούνταν από τον κατασκευαστή από το μηδέν (αρνητικό). Οι σχολιαστές είδαν θετικά την εξέλιξη αυτή, γράφοντας για παράδειγμα ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο επιτέλους 'εξημέρωσε' το ειδικής φύσης δικαίωμα³³. Πλην όμως, ορθά παρατηρείται ότι η απόφαση δεν λύνει το σχεδόν μεταφυσικό ερώτημα της διάκρισης μεταξύ δεδομένων που αποκτώνται και δεδομένων που δημιουργούνται (πχ τα μετεωρολογικά δεδομένα, που αποτελούν καταγραφή φυσικών δεδομένων, αποκτήθηκαν από τους επιστήμονες ή δημιουργήθηκαν από αυτούς;), καθώς επίσης δεν προσφέρει μια λύση αναγκαστικής

30.

31. *British Horseracing Bd. Ltd. v. William Hill Org. Ltd.*, (Chancery Div. 2000), available at http://www.courtservice.gov.uk/judgments/judg_frame.htm?OpenDocument).

32. Για το κόστος της βάσης αυτής και σχετικές λεπτομέρειες βλ. *Κανελλοπούλου-Μπότη Μ.*, Νομική προστασία βάσεων δεδομένων, Νομική Βιβλιοθήκη 2004, σελ. 120, υποσ. 296. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η βάση της British Horseracing Board για τη διοργάνωση των ιππικών αγώνων στην Αγγλία στοιχίζει πάνω από τρία εκ λίρες Αγγλίας τον χρόνο και απαιτεί 80 άτομα προσωπικό και χρήση ειδικού λογισμικού. Είναι όμως μια βάση δεδομένων που έχει άλλον σκοπό (οργάνωση αγώνων) και όχι παροχή πληροφοριακών υπηρεσιών και ενσωματώνει δεδομένα που η BHB δημιουργεί συνεχώς η ίδια, ό.π.

33. *Maurer S., & Hugenholtz B.*, The ECJ domesticates the database right, EIPR 2005, iss. 3, διαθέσιμο στο http://www.ivir.nl/publications/hugenholtz/EIPR_2005_3_databasesright.pdf.

παροχής πρόσβασης στα δεδομένα με εύλογους όρους, όταν ο κατασκευαστής της αποδεκτής ως προστατευόμενης με το ειδικής φύσης δικαίωμα βάσης δεδομένων εκμεταλλεύεται ένα μονοπώλιο (δηλαδή, τα έχει μόνο αυτός)³⁴.

Η επόμενη φορά που το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ασχολήθηκε πάλι με την Οδηγία για την προστασία βάσεων δεδομένων ήταν το 2012, με τις αποφάσεις *Football Dataco Ltd., Football Association, Premier League Ltd., Football League Ltd., Scottish Premier League Limited, Scottish Football League και PA Sport UK v. Yahoo! UK Ltd και άλλοι*³⁵. Αυτή τη φορά οι επίδοξοι δικαιούχοι δικαιώματος δημιουργού πλέον, στη βάση των 'συνθετικών' και πάλι δεδομένων τους, επεδίωξαν όχι πια την προστασία του ειδικής δικαιώματος τους ως κατασκευαστές, αφού αυτή η δυνατότητα είχε αποκλεισθεί από το 2004, αλλά την προστασία του δημιουργού, ισχυριζόμενοι ότι οι βάσεις δεδομένων τους είναι πρωτότυπες, κατά την έννοια της Οδηγίας. Κι εδώ είναι το παράθυρο, που ανέφερε ο Καθηγητής Κουμάντος στο άρθρο του-ενώ οι ενάγοντες δεν κατάφεραν να πετύχουν την προστασία ουσιαστικά της πόρτας της πνευματικής ιδιοκτησίας (και πολύ περισσότερο!) εκμεταλλεόμενοι το ειδικής φύσης δικαίωμα, στράφηκαν στο παράθυρο, της προστασίας των βάσεων τους ως πραγματικά πρωτότυπες βάσεις δεδομένων. Πλην όμως, η προϋπόθεση της πρωτοτυπίας, όπως ακριβώς είπε ο Καθηγητής Κουμάντος, μπήκε κι εδώ από το παράθυρο: το Δικαστήριο εξειδίκευσε την Οδηγία και ξεκαθάρισε ότι, για να προστατευθεί μια βάση δεδομένων με δικαίωμα δημιουργού, καταρχήν η προστασία αφορά μόνο τη δομή της και όχι τα ίδια τα δεδομένα της. Κατά δεύτερον, η πρωτότυπη επιλογή και διευθέτηση της βάσης, κατά το άρ. 3 παρ 1 της Οδηγίας σημαίνει πρωτότυπη επιλογή και διευθέτηση όχι του υλικού, αλλά της δομής της και πάλι, και πολύ σημαντικά, αυτές οι έννοιες (επιλογή και διευθέτηση) δεν αναφέρονται σε καμία περίπτωση στη δημιουργία του περιεχομένου της βάσης (στη δημιουργία των δεδομένων), αλλά μόνο στη δομή της βάσης. Ο δημιουργός της δηλαδή πρέπει να αποδείξει ότι έχει δώσει στη βάση αυτή μια *πρωτότυπη δομή*, ενώ οποιαδήποτε προσπάθεια αφορά τη δημιουργία δεδομένων δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την προστασία του δημιουργού με το κλασικό δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας της Οδηγίας για τις πρωτότυπες βάσεις δεδομένων (άρ. 3 παρ 1).

Και σαν να μην ήταν αυτές οι ξεκάθαρες δηλώσεις αρκετές, το Δικαστήριο εξειδίκευσε κατόπιν ότι, όταν γίνεται αναφορά στην πρωτοτυπία, για την ερμηνεία του

34. Ό.π.

35. Case C-604-2010, διαθέσιμο στο <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=119904&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=340520>.

αρ. 3 παρ 1, αυτή η προϋπόθεση ικανοποιείται όταν μέσω τη επιλογής ή τη διευθέτησης του υλικού της βάσης, ο δημιουργός της εκφράζει τη δημιουργική ικανότητά του κατά έναν πρωτότυπο τρόπο, με το να προβαίνει σε ελεύθερες και δημιουργικές επιλογές, ενώ αντίθετα, το κριτήριο της πρωτοτυπίας δεν ικανοποιείται όταν η κατασκευή της βάσης υπαγορεύεται από τεχνικής φύσης απαιτήσεις, κανόνες ή περιορισμούς, οι οποίοι δε αφήνουν περιθώρια για δημιουργικότητα. Η δε οποιαδήποτε επίδειξη ικανότητας (skill) και εργασίας (labor), εάν ταυτόχρονα δεν συνοδεύεται από την έκφραση δημιουργικότητας στην επιλογή και διευθέτηση του υλικού, στη δομή της βάσης, παραμένει αδιάφορη και δεν μπορεί να θεμελιώσει προστασία με το αρ 3 παρ 1 (πρωτότυπης βάσης).

Πολύ σημαντική επίσης είναι η δήλωση του Δικαστηρίου στην *Dataco* ότι, όσο κι εάν η ουσιώδης επένδυση στη δημιουργία δεδομένων ταυτόχρονα προσθέτει σε αυτά μεγάλη αξία, αυτό είναι αδιάφορο για το ερώτημα της προστασίας με την Οδηγία αρ. 3. Κι ενώ το Δικαστήριο επιστρέφει και επιτρέπει την εφαρμογή της πρωτοτυπίας στο εθνικό δικαστήριο ('...this is a matter for the national court to decide...'), οι αυστηρές προϋποθέσεις που παρόλα αυτά έθεσε δεν αφήνουν περιθώρια για παρεξηγήσεις και εκτροπές από τις εντολές του για την πρωτοτυπία.

Αυτό δηλαδή που επετεύχθη μόνο με τη νέα, αλλά ουσιαστικά με ξίδιο σκοπό αγωγή της *Football Dataco*, όπως η αγωγή της *British Horseracing Board* και *Fixtures Marketing Ltd.*, ήταν το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο να επανέλθει με κάποια δριμύτητα, θα έλεγε κανείς, απ' ευθείας στην προστασία της πρωτότυπης δημιουργίας, ακόμη κι όταν αφορά βάσεις δεδομένων, και να επιδείξει μια πλήρη απομάκρυνση από ένα χαμηλό κριτήριο προστασίας αυτού ειδικά του έργου/πληροφοριακού προϊόντος. Η δυνατή αυτή επαναφορά της συζήτησης στην ουσία της πνευματικής ιδιοκτησίας και του δικαιώματος του δημιουργού, από ένα υπερεθνικό Δικαστήριο με εφαρμογή και στα δύο συστήματα δικαίου εντός Ευρώπης, ήταν κάτι για το οποίο πολλά χρόνια πριν ο Καθηγητής Κουμάντος δεν φαίνεται από το άρθρο του, το 2002, να είχε καμία αμφιβολία.

Η παραμένουσα προστασία των βάσεων δεδομένων είναι οπωσδήποτε ιδιαίτερα ισχυρή πλέον, σε μια απόφαση μάλιστα η οποία, έχοντας εφαρμογή και στο Ηνωμένο Βασίλειο, αναγκάζει τη νομολογία του σε μια πολύ στενότερη προστασία βάσεων δεδομένων και συλλογών, ανθολογιών, λευκωμάτων κ.λπ. από εκείνη στην οποία το αγγλοσαξονικό σύστημα είχε εμπειρία και είχε, ας πούμε, συνηθίσει (κριτήριο 'ιδρώτα του προσώπου' κ.λπ.). Παράλληλα, σε ένα σύστημα όπου η σημαντική εργασία και ικανότητα φαίνεται να συνδέονται με την ταυτόχρονη έκφραση της προσωπικότητας του δημιουργού εδώ και πολλά χρόνια, η δήλωση του Δικαστηρίου ότι η σημαντική εργασία και ικανότητα στην κατασκευή της βάσης δεν μπορούν

από μόνες τους να δικαιολογήσουν προστασία, εάν δεν εκφράζουν πρωτοτυπία στην επιλογή ή διευθέτηση του υλικού τους, σημαίνει, το λιγότερο, ότι εκεί, τα Δικαστήρια θα πρέπει να προβούν σε διαχωριστικές γραμμές προστασίας, ανάλογα με τα περιστατικά κάθε υπόθεσης που εκδικάζουν, ώστε να ξεχωρίσουν τις περιπτώσεις όπου η σημαντική εργασία και ικανότητα δικαιολογούν (παρόλα αυτά) προστασία με την Οδηγία, άρ. 3, ή όχι³⁶.

Από την ελληνική νομολογία, η απόφαση του Εφετείου Αθηνών 3001/2013 εφαρμόζει την Οδηγία για τις βάσεις δεδομένων σε χάρτες. επικυρώνοντας την απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών 6544/2006³⁷, η απόφαση αναγνωρίζει την ουσιώδη επένδυση του ενάγοντος επαγγελματία κατασκευαστή χαρτών επί πολλά έτη και επιδικάζει αποζημίωση για την προσβολή του ειδικής φύσης δικαιώματός του στους χάρτες του. Καθώς ο χάρτης, είτε σε μορφή 'vector' (σε διανυσματική μορφή) είτε σε μορφή 'raster' (σε μορφή ψηφιδωτού)-η διαφορά της μορφής απασχόλησε το Δικαστήριο, που απέρριψε τον ισχυρισμό ότι η μετατροπή μιας μορφής σε άλλη παίζει κάποιο ρόλο ως προς την έλλειψη της αντιγραφής-λογικά εκφράζει δεδομένα που ήδη υπάρχουν και συλλέγονται (π.χ. ονόματα δρόμων), και δεν δημιουργούνται κάθε φορά από τον κατασκευαστή τους, δεν τίθεται επομένως θέμα για την ισχύ ή όχι του ειδικής φύσης δικαιώματος της Οδηγίας (ισχύει). Τα γεωγραφικά δεδομένα ενός χάρτη ήδη υπάρχουν, υπάρχουν και σε άλλους προγενέστερους χάρτες, και δεν είναι αποτέλεσμα προσωπικής δημιουργίας. Συνεπώς, όπως και το Πρωτοδικείο το 2006, το Εφετείο το 2013 εφάρμοσε σωστά την Οδηγία και απένειμε την επιδιωκόμενη προστασία (επιδίκασε όχι μόνο το διπλάσιο της αμοιβής για την παραχώρηση άδειας χρήσης κατά τον Ν 2121/1993, αλλά και χρηματική ικανοποίηση ηθικής βλάβης 30.000 ευρώ³⁸).

Τελικές σκέψεις

Η Οδηγία για τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων εκδόθηκε το 1996 και έχει εδώ και πολλά χρόνια ενσωματωθεί σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν ανατρέξει όμως κανείς ειδικά στη νομολογία επί της Οδηγίας και ειδικότερα, στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για αυτήν, ίσως να καταλήξει ότι και χωρίς την Οδηγία αυτή και πάλι οι βάσεις δεδομένων που 'δικαιούνταν' και θεμελιώναν προστασία κατά της αντιγραφής θα προστατεύονταν με άλλες, προ-

36. Βλ. σχετικό εξαιρετικό σχόλιο στο Database defeat for Dataco, 1.3.2012, στο <http://ipkitten.blogspot.gr/2012/03/database-dismay-for-dataco.html>.

37. Βλ. σχόλιο της απόφασης αυτής Κανελλοπούλου-Μπότη Μ., ΔιΜΜΕ.....

38. Διαθέσιμη στο http://www.dsnet.gr/Epikairothta/Nomologia/efath3001_2013.htm. Βλ. σχόλιο της απόφασης αυτής Κανελλοπούλου-Μπότη Μ., ΔιΜΜΕ.....

γενέστερες, νομικές βάσεις (όπως ακριβώς συμβαίνει στις ΗΠΑ, όπου έχει σταματήσει κάθε συζήτηση για ένα ειδικής φύσης δικαίωμα σε βάσεις δεδομένων κ.λπ.).

Με την ερμηνεία που έδωσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο στις αποφάσεις του για την ερμηνεία της Οδηγίας, η προστασία των βάσεων δεδομένων δεν φαίνεται να κέρδισε τίποτε λόγω της ίδιας της Οδηγίας. Η ερμηνεία του Δικαστηρίου μας επαναφέρει ουσιαστικά σε μια νομική προστασία που ουσιαστικά ήδη υπήρχε για τις βάσεις δεδομένων, τις συλλογές, τα ανθολόγια κ.λπ. και πριν από αυτήν, στα κράτη-μέλη, και από εθνικές νομοθεσίες (κάποτε και με ειδικούς νόμους, όπως ο σκανδιναβικός 'κανόνας του καταλόγου', ειδικά για τις μη πρωτότυπες βάσεις) και από τη Συνθήκη της Βέρνης και από τη Συνθήκη TRIPS. Άλλωστε, ίσως θα μπορούσε να έχει κανείς ένα καλύτερο και ορθότερο από κάθε πλευρά αποτέλεσμα, υιοθετώντας μια ειδική αδικοπραξία αθέμιτης οικειοποίησης βάσης δεδομένων³⁹ (αυτό για να επεκτείνεται η προστασία και μεταξύ μερών οι οποίοι δεν έχουν την εμπορική ιδιότητα, ώστε να έχουν εφαρμογή οι διατάξεις για τον αθέμιτο ανταγωνισμό μεταξύ τους). Οι κατασκευαστές βάσεων δεδομένων άλλωστε έχουν στη διάθεσή του τα όπλα των συμβατικών ρυθμίσεων στις χορηγούμενες άδειες χρήσης και εκμετάλλευσης της βάσης τους, με τις οποίες δεσμεύουν και προστατεύονται έναντι μιας μεγάλης κατηγορίας 'συνήθων υπόπτων' για οικειοποίηση της βάσης τους, όσων έχουν ήδη μια άδεια χρήσης της, αλλά και τα ισχυρά μέτρα τεχνολογικής προστασίας των βάσεων έναντι της αντιγραφής, μέτρα που θεωράκιζονται και με σοβαρές ποινές για την παραβίασή τους από οποιονδήποτε.

Σε κάθε περίπτωση, η προοπτική η Οδηγία αυτή, ή οποιαδήποτε άλλη, βέβαια, να καταργηθεί, ακόμη κι όταν αυτό έχει προταθεί με την ίδια την αξιολόγησή της, φαίνεται αμυδρή. Το 'μάθημα' τελικά που μας διδάσκει η ιστορία της νομολογίας για την Οδηγία για τις βάσεις δεδομένων περιέργως δεν αφορά τις βάσεις δεδομένων. Αφορά, αντίθετα, μια υπενθύμιση μιας βασικής αρχής της νομοθέτησης, να μη νομοθετείς, όταν δεν έχει επιβεβαιωθεί με αρκετά μεγάλη, τουλάχιστον, ασφάλεια τι ακριβώς είναι αυτό που προσπαθείς να πετύχεις.

39. Κανελλοπούλου-Μπότη Μ., Νομική προστασία βάσεων δεδομένων, 2004, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ 198-207.

